

DISGRIFIAD SWYDDOGAETHAU A GWYBODAETH YCHWANEGOL AR GYFER AELODAU CYFETHOLEDIG CRAFFU

Fel rheol, dylai Aelodau Cyfetholedig o Bwyllgorau Craffu fedru:

- Cynrychioli buddiannau'r boblogaeth sy'n derbyn gwasanaethau a ddarperir neu y comisiynir gan ddarparwyr gwasanaethau cyhoeddus; a/neu,
 - Cyfrannu gwybodaeth arbenigol neu sgiliau all arwain at graffu manwl a gwrthrychol o'r materion sy'n cael eu hadolygu; a/neu,
 - Byw neu weithio yn ardal y Fwrdeistref Sirol.
-

1. Prif Swyddogaethau

- 1.1 Gweithredu fel llais annibynnol ar gyfer rheini sy'n byw neu'n gweithio ym mwrdeistref Sirol Merthyr Tudful
- 1.2 Dod â gwybodaeth arbenigol a/neu sgiliau i'r broses graffu a/neu elfen o her allanol drwy gynrychioli'r cyhoedd.
- 1.3 Dangos diddordeb, mynychu a chyfrannu at y Pwyllgorau neu'r Grwpiau Tasgau a Gorffen y maent wedi cael eu hapwyntio iddynt.
- 1.4 Sefydlu perthynas dda gydag aelodau eraill, swyddogion ac aelodau cyfetholedig.
- 1.5 Ufuddhau ag adrannau perthnasol Cyfansoddiad y Cyngor parthed rheolau a gweithdrefnau ar gyfer Craffu, Trafodion Pwyllgorau ac Ymddygiad.

- 1.6 Hybu ymwybyddiaeth, dealltwriaeth a diddordeb yng ngwaith y pwyllgorau Craffu bob amser.

2. Beth fydd disgwyl i chi ei wneud fel aelod cyfetholedig?

- 2.1 Mynychu cyfarfodydd ffurfiol y Pwyllgor yr ydych yn rhan ohono..
- 2.2 Mynychu cyfarfodydd ychwanegol a sesiynau casglu tystiolaeth debyg i ymweliadau safle a Grwpiau Tasg.
- 2.3 Paratoi ar gyfer pob pwyllgor drwy ddarllen yr agenda ac unrhyw wybodaeth ychwanegol er mwyn dod i ddeall y mater sy'n cael ei drafod/ Cyn y Pwyllgor, ystyriwch y cwestiynau y byddech yn hoffi eu gofyn i aelodau'r Cabinet, swyddogion a thystion allanol.
- 2.4 Yn y pwyllgorau bydd gofyn i chi wrando'n ofalus, gofyn cwestiynau mewn modd nad sy'n feirniadol, parchu cyfrinachedd a chynorthwyo'r Pwyllgor i wneud argymhellion ymarferol er mwyn gwella gwasanaethau..
- 2.5 Cynorthwyo i baratoi adroddiadau a ffurfio argymhellion.
- 2.6 Cyfrannu i Fframwaith Rheoli perfformiad y Cyngor. Darparu elfen heriol a gweld gwasanaethau o safbwynt trigolion lleol.
- 2.7 Cyfrannu at ddatblygiad y Rhaglen Waith ar gyfer Craffu.
- 2.8 Mynychu unrhyw hyfforddiant a digwyddiadau datblygu a gweithdai eraill er mwyn datblygu eich dealltwriaeth o flaenoriaethau allweddol a mentrau sy'n bwysig i'r Cyngor.
- 2.9 Bod yn ymwybodol o'r holl faterion sy'n bwysig i'r awdurdod a chadw'r rhain mewn cof wrth graffu ar wasanaethau a gwneud argymhellion ar gyfer gwelliannau.
- 2.10 Cyfrannu at broses gwneud penderfyniadau sy'n agored, atebol a thryloyw yma yng Nghyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful.

3. Manyleb y Person – pa sgiliau a chymwyseddau sydd eu hangen ar aelodau cyfetholedig?

- 3.1 Gwir ddiddordeb i sicrhau gwelliannau i wasanaethau cyhoeddus ar gyfer pobl leol.
- 3.2 Y gallu i weithio'n effeithiol fel rhan o dîm.

- 3.3 Y gallu i gyfathrebu'n effeithiol ac adeiladu perthynas dda gydag aelodau eraill a swyddogion.
- 3.4 Parchu cyfrinachedd.
- 3.5 Y gallu i ddelio â materion sensitif mewn modd diplomatig.
- 3.6 Parchu safbwyntiau eraill ac ystyried materion mewn modd teg nad sy'n feirniadol.
- 3.7 Y gallu i ddatrys problemau ac edrych am ffyrdd dyfeisgar newydd o weithio a fydd yn sicrhau gwelliannau i wasanaethau.
- 3.8 Diddordeb mwn llywodraeth leol.
- 3.9 Ymwybyddiaeth o flaenoriaethau allweddol y cyngor Bwrdeistref a'r amrywiaeth o asiantaethau sy'n rhan o ddarparu gwasanaethau ar gyfer pobl leol (gan gynnwys y sectorau preifat a gwirfoddol.)
- 3.10 Yr angen am sensitifrwydd a disgresiwn.
- 3.11 Y gofyniad i fynychu Pwyllgorau, sydd fel arfer ynn cael eu cynnal yn y prynhawniau.
- 3.12 Rydym yn edrych i hyrwyddo'r ddarpariaeth agendâu ar ffurf electronig fel bod gwybodaeth ymarferol a mynediad at gyfleusterau TG yn hanfodol.

4. Beth yw Aelod Cyfetholedig y Pwyllgor Craffu?

Aelod cyfetholedig yw rhywun (ar wahân i Gynghorydd) sy'n aelod o bwyllgor ac sy'n cymryd rhan lawn a gweithredol yng ngwaith y pwyllgor. Nid oes gan Aelodau Cyfetholedig, ac eithrio Aelodau Cyfetholedig Addysgol Statudol, yr hawl i bleidleisio mewn cyfarfodydd pwyllgor. Mae gan Aelodau Cyfetholedig Addysgol Statudol ac Aelodau o Bwyllgor craffu GAALIPPhI hawliau pleidleisio parthed materion addysgol yn unig.

5. Beth ddisgwylir gan aelod cyfetholedig?

Cyn i chi ddechrau fel aelod cyfetholedig bydd angen:

- 5.1 Arwyddo **Cod Ymddygiad** Aelodau'r Cyngor.
- 5.2 Gwblhau ffurflen **Cofrestru Buddiannau**.

5.3 Mae'n rhaid i bob aelod cyfetholedig ufuddhau i Gyfansoddiad y Cyngor parthed amodau rheolau a gweithdrefnau ar gyfer trafodion y Pwyllgorau Craffu.

5.4 Yn sgil eich rôl ar y Pwyllgor Craffu, bydd disgwyl i chi:-

- Baratoi o flaen llaw, cyn y pwyllgor drwy fynychu ymweliadau safle, cwblhau hyfforddiant a datblygu perthnasol a darllen papurau agenda sydd wedi cael eu cyhoeddi.
- Cyfrannu i drafodaeth y Pwyllgor Craffu, neu'r Grŵp Tasg a Gorffen ar bob mater.
- Dod ag unrhyw wybodaeth arbenigol a/neu sgiliau i'r pwyllgor.
- Dod ag elfen o her allanol i drafodaethau'r Pwyllgor er enghraifft, trwy eich rôl gynrychioladol (lle'n berthnasol) a hefyd drwy weld materion mewn modd y byddai'r cyhoedd yn eu gweld.
- Ymddiddori, mynychu a chyfrannu at waith y pwyllgor craffu neu'r grwpiau tasg a gorffen yr ydych yn gwirfoddoli iddynt.
- Casglu tystiolaeth ac ymchwil sy'n berthnasol i agenda'r pwyllgor.
- Hybu ymwybyddiaeth, dealltwriaeth a diddordeb yng ngwaith y Pwyllgorau Craffu.
- Gofyn cwestiynau er mwyn cynorthwyo'r pwyllgor i wneud argymhellion ymarferol a fydd yn gwella gwasanaethau.
- Cynorthwyo i baratoi adroddiadau lle y mae hynny'n briodol.
- Wrth ymwneud â gweithgaredd adolygu, rhoi tystiolaeth gerbron sy'n seiliedig ar safbwyntiau/sylwadau/argymhellion sy'n codi o wybodaeth neu brofiad..
- Cynorthwyo i sefydlu ble fydd y sefydliad/y gymuned a gynrychiolir/ y grŵp defnyddwyr a gynrychiolir gan yr aelod cyfetholedig a'r pwyllgor craffu a throsolwg yn gweithio ar wahân.
- Bod yn rhan neu gynnig y person cywir i fod yn rhan o weithgaredd adolygu'r pwyllgor craffu os gofynnir am hynny.
- Adrodd yn ôl am ddatblygiad a chyfyngiadau darpariaeth rhaglenni gwaith, gan gynnwys cyflwyno adroddiadau blynyddol perthnasol i'r Pwyllgor.
- Rhannu ymarfer da a dysgu sefydliadol.

- Cynorthwyo i nodi'r gefnogaeth sydd ei angen ar gyfer partneriaeth waith effeithiol rhwng y sefydliad neu'r grŵp rhanddeiliaid a gynrychiolir gan yr aelod cyfetholedig neu'r pwyllgor craffu perthnasol.

5.5 Lle mae'n briodol gwneud hynny, hysbysu'r sawl yr ydych yn eu cynrychioli.

5.6 Gallai fod angen i chi ddatgan diddordeb personol neu ragfarnus mewn eitem benodol ar yr agenda - byddwch yn derbyn canllawiau ynghylch beth yn union y mae hyn yn ei olygu.

5.7 Yn y Pwyllgor, gallwch godi materion i'w hystyried yn nhrafodaethau craffu'r dyfodol ynghylch rhaglen waith y pwyllgor.